

Теорія і методологія освіти

Виховання як духовно-моральне удосконалення особистості

Іван БЕХ,

доктор психологічних наук, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України

Насичення життя школи високою духовністю – основний пріоритет сучасної освіти. На втілення цієї ідеї нині працює великий корпус педагогів-практиків. Оновлюючи власну педагогічну свідомість, вони перебувають у постійному творчому пошуку і цим самим примножують свій професійний потенціал. Він передбачає передусім всебічну реалізацію особистісно орієнтованого підходу до вихованців. Розвивальні можливості цього підходу підтверджує широка інноваційна практика навчальних закладів. Її лідери щиро віддані благородній справі – вихованню молодого покоління, безмежна любов до дитини – запорука їхнього виховного успіху. У контексті подальшого розгортання експериментальної діяльності освітніх установ обґрунтуємо деякі нові теоретичні положення.

*Проповідувати мораль легко,
обґрунтовувати мораль важко.*

А.Шопенгауер

1. Обрис ефективності сучасного виховання

Нині в теоретичній і практичній площині висловлюються не лише судження про виховання підростаючої особистості як предмет узгоджених зусиль науковців, методистів та вихователів. Вони поєднуються з психологічними аспектами – глибокими психологічними механізмами, на яких має вибудовуватися будь-яка виховна дія. Це стає педагогічною аксіомою, що неможливо заперечувати, якщо йдеться про мистецтво виховання. Очевидно, що все більше педагогів усвідомлюють залежність між професійною потужністю та відданістю науці про виховання і внутрішніми переконаннями, які сформувались на її краях зразках. Осмислення вихователем всієї глибини науки та сила внутрішнього переконання посилюють і його вплив на вихованців. У цьому кардинальна відмінність сучасних уявлень про розвиток особистості від традиційних.

З огляду на це формується і новий погляд на виховання як процес олюднення за своїм призначенням. Гуманістичне виховання має об'єднувати два світи – дітей у їхніх розвивальних потенціях і дорослих як носіїв високих духовних цінностей. Ці світи мають бути міцно пов'язані на педагогічній основі. Їхня духовно перетворювальна сила залежатиме від того, якою мірою вихователь розуміє вихованця

та володіє ефективною виховною технікою. Саме це засвідчує справжню цінність виховання.

Гуманістично орієнтована модель виховання, яку ми нині вибудовуємо, є вираженням загальнолюдської і національної культури у кращих її зразках, тобто поваги та справедливості щодо внутрішнього життя іншої людини – особливо підростаючої особистості. У виховній площині для нас важливим є ставлення старшого покоління до молоді, що пов'язано із загальним станом культури народу, тобто засвідчує, як нація визнає права тих, хто оволодіває її цінностями. Все це виразно проявляється у практиці виховання. Тут чітко окреслюється стратегія, згідно з якою що більше вихователь прагне науковими засобами допомогти самодіяльності й добровільності свого вихованця у моральній сфері, то ефективнішим буде процес виховання.

Це означає, що вихователь не повинен розпочинати свою діяльність з положення, відповідно до якого існує об'єктивна, зовнішня для вихованця моральна істина як цінність, що має бути перенесена у його внутрішній світ без урахування особливостей власного життя. Якби виховна стратегія була такою, це свідчило б, що вихідним пунктом його діяльності є певне етичне поняття, а не сам вихованець. Саме така спрямованість на внутрішню сутність підростаючої особистості забезпечить педагогу, за наявності інших рівних умов, досягнення запланованих цілей. Витоки самодіяльності і добровільності вихованця пов'язані з досягненням ним під керівництвом вихователя власних емоційних

переживань, що стосуються певних потреб у моральній сфері, з усвідомленням зв'язку причини і дії в галузі людської діяльності та бездіяльності. Вихованець повинен навчитися також спостерігати за наслідками тих чи інших спонук і діань у його власній внутрішній організації та власному житті й житті його близьких. Така послідовна реалістична діяльність щодо себе та інших дозволить вихованцеві усвідомити, що переживання гніву, насилля, заздрості руйнівні діють на душевне й фізичне здоров'я, порушують міжособистісні зв'язки, а переживання дружелюбності, щирості, чуйності, поваги до інших підтримують душевний стан, ведуть до благої відкритості світу людей. Ці протилежні за соціальною й індивідуальною значущістю стани вихованець освоює внутрішньо, а не абстрактно-розумово. Узагальнюючи їх, він внутрішньо осягає сутність добра і зла. За таких умов будь-яка духовно-моральна цінність як вираження добра не стане для підростаючої особистості чимось абстрактним, що нав'язане ззовні, а зрілим вирішенням конкретних проблем самого життя, ґрунтовним поясненням довкілля, природним формулюванням того, що вимагає її вище «Я».

Піклування про людську гідність вихованця передбачає постійне звернення вихователя саме до його особистісного вищого «Я» (сукупності суспільно значущих цінностей), незважаючи на те, що в нього проявляються й негативні якості. Крім того, педагог має ставитися до вихованця не з недовірою настановою, а підтримувальною довірою і переконливою вірою в його вище «Я». Не випадково у зв'язку з цим наголошують, що людина не може загинути, доки інша вірить у неї.

Тож, звертаючись до істинного людського, вищого «Я» у своєму вихованцеві як стимулу різноманітних досягнень, вихователь повинен всіляко берегти і підтримувати його доброзичливим ставленням, що має бути головним принципом діяльності. Вище особистісне «Я» вихованця – ще незріле утворення, воно має поглиблюватися й розширюватися. Таку його перспективу педагог повинен, по-перше, чітко усвідомлювати, по-друге, докласти всіх зусиль, щоб особистісне майбутнє уявлялось вихованцеві не абстрактно, а у формі (навіть у першому наближенні) тих основних способів морального діяння, в яких втілюватимуться ті чи інші духовно-моральні цінності. Інакше кажучи, вихованець до таких способів діяння має заздалегідь пристосовуватися. У цьому полягає мудрість вихователя і далекоглядність вихованця.

Як бачимо, наше розуміння способу духовно-морального перетворення підростаючої особистості найбільшою мірою апелює до її досвіду, якого вона набуває у моральному житті і який має збагатити й перетворити в сутнісну основу спрямованого розвитку та саморозвитку.

Проблема міжособистісних відносин, зокрема між вихователем і вихованцями, у гуманістично спрямованому вихованні є чи не найістотношою.

В цьому контексті ми вже виокремили основні позиції: розуміння, визнання, безумовне прийняття вихователем підростаючої особистості та справедливості у стосунках з нею. Однак подальший теоретичний аналіз дає підстави стверджувати про наявність суб'єкт-суб'єктної реальності, що є специфічним підґрунтям вищезначених позицій.

Річ у тім, що вихованцеві ці виховні позиції як ставлення вихователя до нього видаватимуться максимально значущими за умови функціонування певного типу зближення між ними. Тому педагог повинен володіти психологічно правильними способами поведінки з вихованцями. Нині спостерігається тенденція максимального зрівнювання вчительсько-дитячих взаємин, панування тотальної товариськості, намагання педагога набути популярності за допомогою жартів, фамільярності тощо.

Зазначимо, що це педагогічно хибний шлях. Товариськість як тип зближення має бути, але виражено поміркованою, виходячи з відмінності у соціальних ролях вихователя і вихованців: вихователь є носієм науково-духовної культури, а вихованець лише опановує її. Цим пояснюється дотримання певної відстані між ними без втрати дружніх почуттів. Саме за таких умов вихователь без шкоди для своєї справи може бути сучасним.

2. Педагог у психологічно доцільній виховній самопрезентації

Створюючи оптимальну модель ставлення педагога до своїх вихованців, будемо виходити із «золотого правила», згідно з яким він повинен бути носієм високої загальносвітової й національної культури, що зберігається у формі науково-духовного світогляду, до якого він має долучати підростаючу особистість. Отже, виховання – це сходження до такої культури, яка, за великим рахунком, є крок за кроком підняттям до рівня культури свого наставника. У зв'язку з цим зауважимо, що науково-духовний світогляд має свій адекватний спосіб зовнішнього прояву – в стилі поведінки, манері спілкування, етикеті, характері емоційних переживань та відповідних реагувань у щоденних контактах з довкіллям. Цими атрибутами педагога повинен оволодіти вихованець. Тож науково-духовна вищість вихователя має бути вихідним пунктом у його особистісно-професійній самобутності; жодну апеляцію до змістового спрощення виховних міжособистісних відносин, що аргументуються особливостями сучасної цивілізації, не варто брати до уваги. Означені характеристики педагога можуть перетворити його у великого митця, зробити головним психологічним фактором виховного процесу.

Досвідченому педагогу не має бути властива велика моральна небезпека – поступитися перед самим собою своїми світоглядними переконаннями, що часто трапляється в сучасному світі. Власними моральними принципами й своїм професійним життям вихователь переконує вихованців у тому, що іншу особистість необхідно, безумовно,

поважати, не кажучи вже про ровесників чи знайомих. Він має наголошувати, що, не поважаючи іншу особистість, вони не навчатися поважати власну, а отже, залишаться на початкових щаблях духовно-морального вдосконалення.

Положення про те, що ефективність гуманістичного виховання безпосередньо пов'язується з вихователем як непересічною особистістю, не підлягає запереченню. Однак недостатньо з'ясованим з методичного погляду є питання, як має презентувати себе така особистість своїм вихованцям. Слабко аргументованим видається судження, згідно з яким вихованці є чутливим моральним барометром: вони безпосередньо відчують ціннісний профіль свого наставника. Реальність їхніх взаємин свідчить про те, що це не зовсім так. Щоб духовно-моральні якості вихователя стали зрозумілими і набули для вихованців значущості, потрібен відповідний спосіб їх представлення. Таким варто вважати прямодушність.

Прямодушність як внутрішнє особистісне утворення корелює з відсутністю лицемірства, хитрощів, передбачає відкритість, гласність, переконливість, відвертість. Саме ці якості мають постійно втілюватися в поведінці та спілкуванні вихователя. У такій буденній реальності, обрамленій прямодушністю виокремлених показників, у вихованців формується віра у вихователя, його високу моральність. Тому така віра набуває ознак моральної.

Лише у ранзі моральної віри вона трансформується в моральну довіру як ставлення вихованців до свого вихователя. Це вже аспект їхніх міжособистісних взаємин та вчинків відповідної ціннісної проби. Однак це лише один бік прояву моральної довіри – хоча й вагомий щодо виховання, але недостатній. Важливо, щоб виникали реальні підстави для побудови вихователем його ставлень до вихованців на такій самій моральній довірі. Цими реальними підставами мають бути діяльнісна повага, доброзичливість та любов до нього. Отже, моральна довіра вихованців і вихователя може стати провідним високосмисловим мотивом їхніх гуманістичних міжособистісних відносин.

У моральній довірі вихованці мусять вправлятися й щодо один одного. Вона має перетворитися у виражений груповий феномен, виховна сила якого є незаперечною. Його зростання відбувається тоді, коли в них формуються такі моральні цінності, як чесність, щирість, відвертість тощо. Вони також мають узгоджуватися з якостями, які є показниками прямодушності. Зрозуміло, що виховання морального підґрунтя для зародження групової моральної довіри – процес досить важкий і тривалий. Однак він мусить бути невідворотним. У зв'язку з цим педагог неодмінно налаштовує себе на те, що деякі вихованці виявлятимуть хитрість, напускну важливість, втаємниченість, щоб продемонструвати моральну перевагу одного перед іншим.

Тож вихователю належить здійснювати певну корекційну діяльність для подолання цього

негативного особистісного явища. Який виховний шлях можливий у цьому напрямі? Все залежить від переконань педагога щодо душевної природи вихованця, зокрема вміння проникнути у потаємні глибини його почуттів і глибока віра в добродійні джерела, закладені в ньому. Від цього залежатиме корекційна техніка, зміст якої полягає в опорі й підтриманні цих глибинних психологічних особливостей. Вважаємо, що така тактика буде потужним важелем для підняття морального рівня підростаючої особистості, і це обов'язково відобразиться на взаєминах з вихователем.

Вибудовуючи психологічно доцільні стосунки з дітьми, педагог виходить з того, що авторитет без великодушності – це квазіобраз, а осудження без делікатності – грубість. Його постійним виховним орієнтиром є потреба особистості у самоповазі – центральному особистісному утворенні. Психологи наполягають, що прагнення самоповаги є такий самий поширений мотив людської діяльності, як голод чи любов. На її задоволення педагог планує і реалізує кожен свою дію. При цьому він робить все для того, аби підтримувати цей моральний скарб у задовільному стані й оберігати від спотворення. Воно може відбуватися за двома напрямками: вихованці переоцінюють значущість власної особистості (своїх ціннісних надбань) чи перебільшують важливість суджень інших. Тож вихованець може серйозно постраждати у подальшому житті – в нього розвивається прагнення привертати до себе увагу показним блиском, формується крайня чутливість до лестощів. Великодушний наставник – це не «безпомилковий поведінковий автомат»; він може припуститися й певної помилки щодо вихованців, але при цьому щиро вибачиться перед ними і цим виявить повагу до їхньої самоцінності як фундаменту моральної порядності. Педагог, який легковажно ставиться до почуття самоцінності своїх вихованців, стає співучасником їхнього морального спотворення.

Наголосимо, доброта, щирість, переконаність та інші вищі моральні цінності вихователя мають дієвий вплив на підростаючу особистість: добродійна, непересічна людина захоплює будь-кого, холодна, позбавлена добрих почуттів – відштовхує. Пам'ятаймо, щирі почуття слугують тими відкритими дверима, за якими відбувається моральне спілкування наставника і вихованця, спілкування, за якого кожне слово, кожен рух педагога огортаються ореолом його особистості. Стає зрозуміло, що техніка говоріння вихователя має бути досконалою. Щодо усного мовлення, то вихованці сприймають не просто слова, а «живі» слова, тобто слова з прихованими відтінками змісту. Більше того, у звуках слова і мовлення, в підвищеннях і зниженнях голосу, прискоренні й уповільненні темпу, в наголосах, зупинках і паузах відкривається безмежний світ почуттів, який не передати одними словами. Виразом обличчя вихователя і його тілесними рухами подаються нові враження,

які впливають на внутрішню особистісну спрямованість вихованця.

Лише той наставник може глибоко, духовно перетворювально діяти на вихованця, який постійно демонструє природжену коректність та сам є носієм усього людського, з незаперечною впевненістю паує над усіма власними нижчими душевними утвореннями. Він ніби промовляє до своїх вихованців: «Я показую вам шлях від вашого стану до мого, я теж ношу вашу природу, але водночас і вищу, яка її долає і до якої ви мусите дорости».

Отже, вихователь має бути для вихованця, за великим рахунком, Майстром і Людиною – у цьому сутність його високої місії.

3. Цілісне психологічне підґрунтя духовно-морального вдосконалення вихованця

Виховання, яке ґрунтується на свідомому оволодінні дитиною системою духовно-моральних цінностей, неможливе без розвитку в неї розуму, почуттів і волі. Саме на єдності цих психологічних функцій і формується кожна цінність і духовний розвиток у цілому. Зазначимо, ця єдність означає одухотворення (осердечненість) розуму почуттями та світлою волею. В іншому разі сам по собі розум буде жорстким, шаблонним, холодним, таким, що не відчуватиме людської добрودійності. Отже, розуміння духовних істин, проникнення в них доступне лише одухотвореному розуму, почуттєво збагаченому і зміцненому волею мисленню.

Тож неможливо працювати над повноцінним розумовим розвитком без одночасного розвитку почуттів і волі. Лише такий розум забезпечує особистості розуміння того, якими є соціальні ситуації, що її оточують, і того, яку обрати стратегію і тактику щодо поведінки в них – бажано, звичайно, соціально значущу. Щодо розвитку почуттів, то вони повинні втратити свої інстинктивні потенції і трансформуватись у високоморальні. Якщо цього не відбудеться, то й розум людини функціонуватиме лише на рівні примітивної хитрості, якій не властивий суспільний обов'язок. Аби науково обґрунтувати спрямований розвиток почуттів, варто розуміти, що їхньою нерозвиненою формою є емоції. Набуваючи достатньої сили, стійкості й предметної спрямованості, вони перетворюються в почуття (або зрілі емоції). Усталеним є твердження, що зрілі емоції суттєво визначають особистісний профіль людини і відображаються на всіх аспектах її життя. За своїм впливом на здоров'я і психічний стан людини первинні емоції поділяються на дві категорії: емоції приємні (або позитивні), що підтримують нормальний тонус життя, та неприємні (або негативні), що порушують конструктивний його перебіг. Прикладами емоцій першого виду є радість, надія, захопленість, благоговіння, другого – сум, страх, гнів, прикрість. Відповідно у виховному контексті доцільно культивувати емоції першого виду і гальмувати емоції другого.

Розвиток почуттів може бути продуктивним, якщо здійснюватиметься на основі доцільної систематичної програми. Її мають складати, за можливості, всі почуття, на які здатна особистість, причому в порядку їх ускладнення – від дошкільного віку до юнацького. Навчальні плани викладання можуть бути складені так, щоб вони містили як істотне доповнення ідею попутного розвитку почуттів, яке має здійснюватися сумісною працею всіх педагогів.

Піклування про розвиток волі в процесі виховання обґрунтовується тим, що вона так само важлива для душевної гармонії, як і розвиток почуттів. Без належного розвитку волі неможлива інтенсивна духовно-моральна діяльність особистості. Натомість виникає безсилля щодо опору зовнішньому злу, яке часто зустрічається на життєвому шляху. Зі слабкістю волі пов'язана також нездатність до ціннісно орієнтованої саморегуляції, зрада власним суспільно значущим настановам, підкорення своїм негативним пристрастям та іншій (із сильнішою волею) особистості. Збалансований розвиток розуму, почуттів і волі у їхній єдності забезпечує моральне збереження особистості, за якого моральні, інтелектуальні й естетичні почуття надають їй врівноваженості й душевного спокою.

4. Психоенергетика у життєвому поступі особистості

Крім високих духовних смислів і цілей, що передбачає гуманістичне виховання, воно відрізняється від традиційних моделей ще й тим, що центром зусиль є розвиток і опора на духовно-моральне життя вихованця. Важливо, щоб воно не було спорадичним, випадковим, а розгорталося як неперервна систематична діяльність, яка не зупиняється і не переживається. Не випадково духовно-моральне життя порівнюють з підкинутим каменем, який рухається, але, раз зупинившись, падає. Тож постійність є основною умовою духовно-морального життя особистості. Всі великі люди знали, що найменші перерви у роботі згубні для успіху. Неперервність, про яку йдеться, стосується постійних вправ вищих психологічних функцій – розуму, почуттів, волі. Саме в цьому полягає сутність духовно-морального самовиховання і саморозвитку, що має здійснюватися відповідно до природжених задатків. Часто ми спостерігаємо недотримання цього закону, і тоді відбувається форсування цих психологічних функцій та процесів, що негативно відображається на віковому розвитку підростаючої особистості. Трапляється й так, що, не розуміючи природних закономірностей, її штучно стримують щодо вікових можливостей розвитку, що також є істотним недоліком виховання. Акмепедагогіка виховання, яка нині культивується, має враховувати виокремлені нами психологічні акценти. У цілому неперервна духовно-моральна діяльність приводить до високої душевної працездатності, яка набуває тривалості, забезпечуючи підростаючій

особистості різнобічну життєву успішність та силу моральності.

Вища форма душевної працездатності називається станом захоплення; вона є результатом довготривалого привчання себе до неперервної духовно-моральної роботи, вчинкового життя загалом. Тож завдання вихователя – всіляко підтримувати у вихованців цей вищий потенціал духовно-моральної діяльності. З цією метою варто підтримувати достатній рівень морального напруження як стану емоційного піднесення, зосередження сил під час здійснення будь-якої діяльності, без якої виховання духовно-моральних цінностей буде під загрозою.

Моральне напруження безпосередньо пов'язується з діяльнісним способом життя підростаючої особистості, за якого вона позбавляється небезпечної душевної бездіяльності, щоб дати місце розвитку бадьорого, цілісного психологічного збудження. Причому не повинно виникати підстав для розчарування у такому способі життя, коли людина робить висновок, що певний відрізок її життя пройшов марно, тобто виявився істотно незначущим, таким, що не мав справжньої цінності. Крім того, не має бути місця суб'єктивним явищам, коли вихованці заспокоюють себе думкою: «що я не встиг зробити сьогодні, зроблю завтра, пропущене надолужу». В цих словах, на нашу думку, криється сумне нерозуміння. Те, що сьогодні втрачено для духовного прогресу, є незворотним. Практичне вправлення підростаючої особистості у високому моральному напруженні може зробити її бадьорою й оптимістично налаштованою на все життя. Така особистість буде застрахована від загального регресу, який спричиняється негативними віковими психосоматичними змінами.

Отже, постає важлива виховна проблема: всіляко забезпечувати міжвікову емоційну мобілізацію, постійно нарощувати запас емоційного та ідейно позитивного напруження, трансформуючи ці утворення від одного вікового періоду розвитку особистості до іншого. Зазначимо, що на цей виховний аспект до сьогодні не зверталось належної уваги. У кращому разі вихователь опікувався інтересами, ідеалами чи планами, які мають пронизувати певні вікові періоди вихованців. Щоб підтримувати високу емоційно-почуттєву стабільність, варто забезпечувати передусім переважаючий успіх та емоційне підкріплення його у будь-якій діяльності й спілкуванні вихованця. При цьому кожний, навіть незначний позитивний результат має розглядатися й оцінюватися ним з погляду вершинних життєвих смислів та цінностей. Тоді сформується настанова на індивідуальний спосіб духовно-морального вдосконалення власного життя.

Нині, коли соціальні фактори не сприяють повноцінному духовно-моральному становленню підростаючої особистості, необхідним є пошук таких виховних засобів, які б створювали дієві бар'єри щодо зовнішніх перепон і водночас працювали на цей виховний ідеал. Ефективність цих засобів має

безпосередньо пов'язуватися зі свідомим прагненням вихованця до духовно-морального самоствердження. Саме доцільне поєднання спрямованого впливу вихователя і моральної самодіяльності вихованця може забезпечити формування стійкого підґрунтя індивідуального життя, що відповідатиме його духовній сутності.

Література

1. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посібник / І.Д. Бех. – К.: Академвидав, 2012. – 256 с.
2. Непомнящая Н.И. Становление личности ребенка 6–7 лет / Н.И. Непомнящая. – М.: Педагогика, 1992.
3. Олпорт Г. Становление личности: Избранные труды / Гордон Олпорт. – М.: Смысл, 2002. – 462 с.
4. Фрейджер Р. Большая книга психологии. Личность. Теории, упражнения, эксперименты / Роберт Фрейджер, Джеймс Фейдимен; пер. с англ. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. – 704 с.

Анотації

Іван БЕХ

Виховання як духовно-моральне удосконалення особистості

У статті розкрито сутність гуманістично орієнтованої моделі виховання, яке має об'єднувати два світи – дітей у їхніх розвивальних потенціях і дорослих як носіїв високих духовних цінностей. У цьому процесі педагог як основний духовно перетворювальний фактор має бути носієм загальносвітової й національної культури, що зберігається у ньому в формі науково-духовного світогляду, до якого він має долучати підростаючу особистість. Розкрито також цілісне психологічне підґрунтя запропонованої моделі виховання, яким є синтез розуму, почуттів і волі. Наголошується на необхідності підтримання достатньої сили психоенергетики у життєвому поступі особистості.

Ключові слова: гуманістично орієнтована модель виховання, педагогічна самопрезентація, моральна довіра, великодушність, психологічне підґрунтя, психоенергетика, життєвий поступ.

Іван БЕХ

Воспитание как духовно-нравственное совершенствование личности

В статье раскрыта сущность гуманистически ориентированной модели воспитания, которая должна объединять два мира – детей в их развивающих потенциях и взрослых как носителей высоких духовных ценностей. В этом процессе педагог как основной духовно преобразующий фактор должен быть носителем общемировой и национальной культуры, которая сохраняется в нём в форме научно-духовного мировоззрения, к которому он должен привлекать подрастающую личность. Раскрыто целостное психологическое основание предложенной модели воспитания, в качестве которого выступает синтез ума, чувств и воли. Отмечается необходимость

поддержания достаточной силы психоэнергетики в жизненном развитии личности.

Ключевые слова: гуманистически ориентированная модель воспитания, педагогическая самопрезентация, моральное доверие, великодушие, психологическое основание, психоэнергетика, жизненный прогресс.

Ivan BEKH

Education as a spiritual and moral improvement of personality

The article deals with the essence of humanistic oriented model of education, which should integrate two worlds – the

world of children in their developmental potency and the world of adults as a proprietor of high spiritual values. In this process the teacher as a main spiritual transformative factor should be the bearer of high global and national culture, which is stored in the form of scientific and spiritual worldview. The integral psychological basis of the proposed model of education as a synthesis of mind, emotions and will is discovered. Necessity of maintaining of sufficient power of psychic energy in life development in personality is underlined.

Keywords: humanistic oriented model of education, pedagogical self-presentation, moral belief, generosity, psychological basis, psychic energy, life development.

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ НАУКИ І ОСВІТИ ІНФОРМУЄ

4 червня 2014 року з ініціативи Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти будуть проведені парламентські слухання на тему «Освіта, охорона здоров'я та соціальне забезпечення дітей з порушеннями психофізичного розвитку: проблеми та шляхи їх вирішення».

Відповідно до Постанови Верховної Ради України № 1158-VII від 25 березня 2014 року «Про проведення парламентських слухань на тему «Освіта, охорона здоров'я та соціальне забезпечення дітей з порушеннями психофізичного розвитку: проблеми та шляхи їх вирішення» 4 червня 2014 року о 15-й годині в сесійній залі парламенту (вул. Грушевського, 5) буде проведено парламентські слухання із зазначеної тематики.

Відповідальними за організацію та проведення заходу визначено комітети Верховної Ради України з питань науки і освіти, з питань охорони здоров'я, з питань соціальної політики та праці, у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів.

Метою парламентських слухань є вивчення питань освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Обговорення зазначених проблем сприятиме вдосконаленню законодавства, інших нормативно-правових актів, які визначають державну політику в сфері соціального захисту, охорони здоров'я, освіти осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

З ратифікацією у 2009 році Конвенції про права інвалідів, зокрема в системі освіти, в Україні розпочато системну роботу щодо особливостей доступу до освіти дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей-інвалідів. Постановою Кабінету Міністрів від 15 серпня 2011 року №872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» визначено організаційно-правові засади впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими потребами. Міністерством освіти і науки України розроблено понад 25 нормативних документів з питання впровадження інклюзивної освіти. Але цей процес гальмується відсутністю дієвих положень та

норм про освіту осіб з обмеженими можливостями в чинному законодавстві про освіту.

Саме тому нині на розгляді Верховної Ради України знаходяться чотири законопроекти щодо врегулювання на законодавчому рівні прав дітей з особливими потребами на освіту: реєстр. №2878 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» (автори Л.М. Гриневич, В.М. Сушкевич); реєстр. №2348а «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту» (щодо впровадження інклюзивної дошкільної освіти) (автор Ю.Р. Мірошніченко); реєстр. №2594а «Про внесення змін до Закону України «Про дошкільну освіту» щодо доступності навчання для дітей з особливими освітніми потребами та дітей з інвалідністю» (автори Л.М. Гриневич, В.М. Сушкевич); реєстр. №2885 «Проект Закону України про освіту осіб з обмеженими можливостями здоров'я (спеціальну освіту)» (автори О.Б. Фельдман, А.М. Волков, І.Ф. Шаров).

На думку Комітету, ухвалення зазначених проектів законів є вкрай актуальним, а проведення парламентських слухань на тему «Охорона здоров'я, освіта та соціальне забезпечення дітей з особливими потребами: шляхи їх вирішення» саме з такою тематикою сприятиме як якісній підготовці зазначених проектів, так і напрацюванню Рекомендацій парламентських слухань щодо вирішення проблем забезпечення прав дітей з інвалідністю на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист. Постановою передбачено: запросити для участі в парламентських слуханнях представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, науковців та експертів.

Комітети Верховної Ради України з питань науки і освіти, з питань охорони здоров'я, з питань соціальної політики та праці, у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів звертаються до всіх зацікавлених громадян надсилати на адресу вищезазначених комітетів, а також на електронну пошту **kno@rada.gov.ua** свої пропозиції до проекту Рекомендацій парламентських слухань, інформаційні та інші матеріали щодо тематики парламентських слухань.